Sammandrag
Akava Works-rapport 4/2026
23.10.2026

Sammandrag av Akava Works -rapporten 4/2026: Inkomsttrygghet – varför social- och hälsopolitiken behöver en ryggrad

Rapporten granskar läget i fråga om inkomsttryggheten för befolkningen i arbetsför ålder under senare hälften av 2020-talet i Finland. Den ger information om inkomsttrygghetens betydelse som ett verktyg för hantering av sociala risker samt om centrala principer och modeller för social trygghet. Inkomsttryggheten är en viktig grundstruktur i den finländska välfärdsstaten och dess betydelse sträcker sig långt över enskilda förmåner. Inkomsttrygghetens förmåga att trygga hushållens livssituation och sociala ställning i gränssnittet mellan välfärdsstaten och arbetsmarknaden har under de senaste åren försämrats avsevärt. Den inkomstrelaterade andelen har minskat och en allt större del av de dagar som ersätts utbetalas till ett belopp som är lika för alla. Denna förändring är enligt rapporten oroväckande ur både social- och hälsopolitisk synvinkel och med tanke på välfärdsstatens framtid.

Den minskade inkomsttryggheten innebär en strukturell förändring av den finländska välfärdsstatens verksamhetslogik. Den ökar beroendet av grundskydd och utkomststöd, samtidigt som den minskar såväl medelklassens förtroende och funktionsförmåga i livskriser som stabiliteten i riskhanteringen. På lång sikt kan den även minska förutsättningarna för ekonomisk tillväxt och välfärdsstatens hållbarhet.

I rapporten framhävs särskilt medelklassens synvinkel, eftersom det uttryckligen är den som drabbas av den minskade inkomsttryggheten. Medelklassen bär ett betydande ansvar för finansieringen av skatteintäkter, arbetsmarknaden och samhällstjänster, men dess ekonomiska säkerhet har försämrats. Boendekostnader, skuldsättning och osäkerheten i arbetslivet ökar behovet av ett system som skyddar mot plötsliga förändringar i inkomstnivån.

Inkomsttryggheten har stor samhällelig betydelse

Rapporten lyfter fram de aspekter av inkomsttryggheten som har mer långtgående samhällseffekter än det traditionella tryggandet av försörjningen: den fungerar som en automatisk stabilisator i samhällsekonomin, stöder arbetskraftens rörlighet, balanserar arbetstagarnas och arbetsgivarnas förhandlingskraft, förebygger fattigdom mer effektivt än grundskyddet, upprätthåller förtroendet för välfärdsstaten samt möjliggör investeringar i utbildning, bostäder och karriärer.

Författaren anser att minskad inkomsttrygghet på lång sikt försämrar både den ekonomiska och den sociala hållbarheten. På grund av nedskärningarna i både inkomstöverföringarna och tjänsterna för personer i arbetsför ålder har tyngdpunkten i välfärdsstaten flyttats till den befolkning som står utanför arbetslivet. Nedskärningarna har lett till att inkomsttryggheten har allt sämre förutsättningar att trygga hushållens livssituation och sociala ställning i gränssnittet mellan välfärdsstaten och arbetsmarknaden.

Rapportens slutsats är att inkomsttryggheten bör ses som en investering och en del av den finländska arbetsmarknadsmodellen och inte enbart som en offentlig utgift. Inkomsttrygghetens uppgift är att möjliggöra förändringar i karriären, kompetensutveckling eller byte av arbetsplats samt att skapa ekonomisk trygghet på en föränderlig arbetsmarknad. Därför rekommenderar rapporten att man ger inkomsttryggheten en

starkare ställning, täpper till luckorna i den sociala tryggheten, tar större hänsyn till mångsidiga karriärvägar samt förbereder sig på effekterna av den tekniska omvälvningen.

Rapporten har utarbetats på uppdrag av Akava Works av professorn i social- och hälsovårdspolitik Juho Saari vid Tammerfors universitet